

PTUJSKI LIS

Kupljena Ljubljana

rokovaj, pritiče, levo.
Rokopisi se ne vrnejo.

Politično gospodarski tednik.

Štev. 3

Ptuj, 15. januarja 1922

IV. letnik

Zapisega našega župana.

V soboto, dne 7. januarja 1922 se je vršila zapisnega g. župana Lozinška.

G. okrajni glavar dr. Pirkmaier je imel ob tej priliki na obč. svet naslednji nagovor:

Slavni občinski svet, spoštovani gosp. župan!

S svečanim aktom, ki je ravno kar dovršen, se vrača mestni občini ptujski redna občinska uprava in tako izpolni želja meščanov in istotako vlade, katera ima sama velik interes na tem, da se v občini vpostavi ustavno zajamčena samouprava.

Ako pride Ptuj kot zadnje avtonomno mesto do te svoje pravice, je — kakor vam je znano — pripisovati raznim zaprekam, ki so se odstranile še-le z razbistritvijo položaja v teku časa. S tem konča provizorni režim, katerega so narekivale razmere in tako prevzame z današnjim dnem upravo občine v svoje občinski svet s svojim izvoljenim županom.

Dovolite mi, da se danes o nekakem mejniku v zgodovini ptujske mestne komune ozrem na kratko nazaj, ter se spomnim nalog in dela, ki je bilo naloženo ptujski občini od časa preobrata do danes.

Vsi, ki ste živeli v onih dneh, v katerih pričanja zgodovina naše ujedinjene države s svojim postankom, se spominjate, kolike naloge je imelo vršiti tedaj tukajšnje mesto in kako častno jih je izvršilo. Ko je prvi vladni komisar g. dr. Jurtela prevzel občinske posle, je bilo treba likvidirati dedščino, katera se je prevzela od bivšega mestnega odbora, ki je bil tipičen reprezentant in propagator onih stremeljenj, o katerih danes lahko govorimo, kakor o nečem, kar je bilo in ne bo nikdar več.

To likvidacijo je vršil s svojim svetom vladni komisar z vso previdnostjo in ono trezno smotrenostjo, kakor jo je zadeva zahtevala. Predaleč bi dovedlo, ako bi hotel omeniti vse podrobnosti. Oni gospodje obč.

svetovalci, katerim bi bilo to delovanje neznano, bodo imeli priliko se v svojih novih funkcijah o tem delu prepričati ter ga po vrednosti oceniti. Današnja prilika pa porabim, da se gospodu dr. Franu Jurteli ter gospodom sosvetnikom vladnega komisarja za vso vestno in marljivo delo prav iskreno zahvaljujem.

Ko je bil na lastno prošnjo g. dr. Jurtela razrešen gerentskih poslov, je takratna Narodna vlada imenovala njegovim naslednikom gosp. dr. Mateja Senčarja, ki se je končno odločil, da kljub vsem gospodarskim težavam, v katerih so bile mestne občine sploh, zlasti pa naša obmejna mesta, prevzame nevhvaležni posel vladnega komisarja ptujske občine. Rečem „nehvaležen“ radi tega, ker je posel gerenta mnogo težavnejši ko posel županski ter rekel bi skoro nesimpatičen, ker v gerentu ne vidimo pravega zastopnika volje občanov, temveč neki oktroa, v katerega se že samo radi tega, zlasti pa pri razpoloženju, ki je v teku časa zavladalo, zaletava vsak, ki misli, da mora govoriti in kritikovati brez ozira na to, ali je v stanu dati res dober in izvršljiv nasvet in sopomoči s pozitivnim delom. Težaven je pa gerentski posel tudi radi tega, ker mu je po zakonu omejen delokrog in gerent ne more v tej izmeri aktivno delovati ko občinski odbor, kateri se opira na volitev onih, ki so ga postavili za namestnika in izvršitelja svoje volje. Kljub vsem težavam, ki so lastne gerentskim funkcijam v občini zlasti pa onim, ki so obstojale pri tukajšnji mestni upravi, je g. dr. Senčar z marljivim sodelovanjem gerentstvu dodeljenih sosvetnikov požrtvovalno vstrajal v najtežjih časih, katere je imela mestna uprava, na svojem mestu ter po svoji najboljši moči skušal voziti skozi vse različne ovire, ki so nastajale, ter ni obupal niti v najbolj kritičnih trenutkih.

Gospoda moja, ni danes naloga in tudi ne namen baviti se podrobno s tem, kar je bilo storjenega v tej dobi in tudi ne s tem, kaj se je zamudilo in zakaj se je

zamudilo; to bo lahko raziskoval mestni občinski svet. Omenil sem pa to delovanje, ker mi dajo povod, da se ob tej priliki prav toplo zahvalim gospodu dr. Senčarju in vsem njegovim zvestim sodelovalcem, ki so ga vedno vneto podpirali, za vso požrtvovalnost in vstrajnost, s katero so opravljali občinske posle.

Važnejše ko spomin za preteklo poslovanje pa je za Vas čislana gospoda to, kar stoji pred vami, to so vse one velike naloge, ki čakajo novi občinski svet, da jih z razpoložljivimi sredstvi reši ter tako opraviči zupanje, katerega stavijo vanj mestni volilci.

Ce se hočem dotakniti bodočih nalog občinskega sveta ptujskega, ne storim tega z namenom, da bi ga s kakimi direktivami vezal na gotovo smer njegovega delovanja, temveč storim to v želji, da bi občinski svet, ki sestoji iz raznih političnih skupin, našel lažje pot do nekega skupnega delovnega programa, kar bi bila občinski upravi le v korist.

Glavni predpogoj za omogočenje rednega gospodarstva so urejene finance. Zato se bo občinski svet imel najprej baviti z občinskim proračunom ter bo na eni strani s pametno štedljivostjo omejil izdatke na najnujšje in iskal na drugi strani virov za dohodke, da se vzpostavi potrebno ravnotežje v občinskem budžetu. Uverjen sem, da bo mogoče marsikaj prištediti ako se odpravijo nekatere institucije, ki so bile poprej na mestu, danes pa pomenijo neopravičeno obremenitev, ki ni v skladu s koristjo, katero ima občinstvo od dotične uprave. Prištedilo se bo pa največ s tem, da bo vsakdo, kateremu je poverjena kaka funkcija v občinski upravi, res delal in izpolnil z največjo vestnostjo svojo dolžnost. Prištedilo se bo tedaj, če bode zlasti g. župan in gospodje občinski svetovalci razumeli prav svoje funkcije ter se žrtvovali in nadzirali, da je vsak, ki ima naložen kak posel v občini, na svojem mestu in da se vse premično in nepremično občinsko premoženje

Kralj na lovu v naših planinah.

Ko je kralj Aleksander si lansko leto nekoliko ogledal krasno našo Slovenijo, se je divil zlasti našim gorenjskim planinam. Sklenil je, da pride vanje kot lovec. Dolgo se mu želja ni mogla izpolniti. V pondeljek na Štefanovo pa je krenil s svojim vlakom in spremstvom proti Ljubljani, kamor je prišel v torek ob 11. Iz Ljubljane se je odpeljal vlak po kratkem odmoru proti Kamniku. Vreme je bilo prekrasno in mogočni naši snežniki so v polnem svojem sijaju, ožarjeni od zlatega solnca, dostojno pozdravili jugoslovanskega vladarja. V Kamniku je šel kralj peš od koledvora do Glavnega trga. Prebivalstvo ga je navdušeno pozdravljalo. Ogledal si je kamniško smodnišnico. Do Stahovice so se potem peljali, tam pa zaseli konje in jezdili do Kopišč, odkoder je kralj in večina spremstva nadaljevala pot peš. Ob pol 5 so prišli v Kamniško Bistrico, kjer prenočujejo. Pot po bistriški dolini je že bila krasna, naravnost čarobna pa je bila pla-

ninska okolica nad Kamniško Bistrico. Okoli koč je že legal mrak, vrhovi planin pa so še žareli v prekrasnih barvah. Kralj je kmalu po prihodu stopil iz koč in dolgo občudoval divni prizor. Tudi po večerji kralj ni mogel ostati v koči. Zunaj je razprostirala naravnost božanska zimska noč svoja krila. Na nebu migljajo tisočere zvezde, v katerih svitu se leskeče sneg na visokih jelkah. Svečano molči gozd. Kralj se šeta in noče se mu spat. Šele ob ob 22 uri 30 minut se vrne v koč in leže k počitku. Ves čas se je kralj živahno in veselo razgovarjal z gospodi svoje družbe in vedno iznova poudarjal svoje iskreno zadovoljstvo, da je prišel v naše planine.

V sredo ob 10 dopoldne je odšel kralj s svojo lovsko družbo na lovišče. Dostop je bil radi visokega snega jako težaven. Do eno uro oddaljene lovske koč je kralj jezdil, od tam pa je šel skoraj dve uri po precej nevarni poti peš k svojemu stojišču. Sneg je ležal na onem kraju nad 1 1/2 metra visoko, na bližnjih obronkih pa je bil še debelejši. Tako je bilo že naprej jasno, da bi lovci mogli priti le po velikem naključju do strela.

Kralj pa se je bil odločil za lovski pohod z izjavo, da mu je več do opazovanja in uživanja proste narave, nego za lovske uspehe. Lovcem se je na dalekih, strmih grebenih pokazalo nekaj divjih koz, toda niti eden ni prišel do strela. Ob pol 4 se je kralj vrnil v bistriško koč, izvrstno razpoložen in očaran od divnega gorskega sveta.

Po večerji je Slovensko planinsko društvo poklonilo kralju po svojem odborniku 30 najlepših slik z naših planin in zbirko razglednic svojih koč in hotelov. Kralj se je vidno vzradoščen iskreno zahvalil, občudoval lepe slike ter vpisal svoje ime v novo društveno spominsko knjigo.

V četrtek je odšel kralj s svojo lovsko družbo že pred 8 na stojišče, ki je bilo pripravljeno pod Mokrico. Lov je bil srečnejši. Pred lovci so se kmalu pokazali divji kozli in kmalu so počili prvi streli. Kralj je dobil pred puško velikega divjega kozla in kmalu nato še drugega, nekoliko manjšega. Oba sta pala zadeta od dobro merjenih strellov. Srečo so imeli tudi drugi lovci. Princ Pavel je ustrelil dva kozla, generala Hadžić in Dokić pa po enega.

po določenih funkcijonarijih dobro in zvesto upravlja. Tako se bodo oh enem prepričali, koliko vsak nameščenec s svojim delom splošnosti koristi in koliko plačilo mu gre v primeri z njegovo vestnostjo v službi.

Glede virov za dohodke pa naj velja načelo, da se ne smemo strašiti tudi takih sredstev, ki zahtevajo od meščanov pravičnih žrtev; tudi ako se morajo naložiti doklade v višji izmeri, pri raznih ne bo godrnjanja, če boste kot predstavitelji mesta v stiki z Vašimi volilci ter jih prepričali, da so se napravili izdatki za stvari, ki prinašajo celokupnosti v občini koristi ter so za razvoj in procvit mesta potrebne.

Zlasti je treba svariti, da se ne bodo delali neutemeljeni dolgovi. Redni izdatki se morajo kriti s tekočimi dohodki, ker so dolgotrajne obremenitve s posojili gospodarsko opravičljive le za večje investicije, katere naj prinesejo šele v bodočnosti trajnih dohodkov oz. koristi.

Z vprašanjem mestnih financ je v najožji zvezi mestna občinska hranilnica v Ptuj. Ta zavod je prinašal mestni blagajni znatne dohodke s tem, da se je polovica čistega dobička letno naklonila občini. Brezsmiselno podpisovanje vojnih posojil po bivših funkcijonarijih tega sicer dobro urejenega denarnega zavoda je povzročilo težko krizo, med katero so vlagatelji izgubili zaupanje vanj ter s svojim pasivnim zadržanjem otežkočili saniranje zavoda. V zadnjem času se položaj zavoda zboljšuje in prepričan sem, da bo s sodelovanjem mestnega sveta mogoče priboriti mestni hranilnici zaupanje prebivalstva ter jo tako s povečanim prometom rešiti nevarnosti, v katero je prišla vsled preobilega podpisavanja vojnih posojil.

Ko govorim o finančnem vprašanju mestne občine, preidem na kulturne naloge, katere bo imel vršiti mestni svet ter jih omenim v tej zvezi radi tega, ker pomenijo izdatki za šolstvo v občinskem proračunu eno najvišjih postavk. Za kulturne potrebe zlasti pa za osnovno šolstvo bo treba vsekakor najti potrebnega kritja, ker si brez tega pravega razvoja in zlasti enega preporoda ptujskega mesta ne moremo misliti, katerega želimo našemu naraščanju v interesu njegove lepše bodočnosti. Od strani države se je občinska blagajna deloma razbremenila s tem, da se je po preobratu prevzela bivša deželna gimnazija, katero je sovzdrževala občina, popolno v državno upravo. Med kulturnimi napravami mestne občine je omeniti „Mladiko“ in „Dijaški dom“, katera zavoda bo treba postaviti na podlago rentabilite tako, da se izjednačijo dohodki in izdatki brez dobička, ter ju vsekakor ohraniti z ozirom na sloves teh zavodov.

Poleg teh in še drugih kulturnih nalog bodo pripadale občini važne socijalne naloge kakor rešitev stanovanjskega vprašanja, smoteno sodelovaaaje pri pobijanju draginje, ure-

Veselo se je vračala lovska družba proti poldnevu v bistrsko koč. Gonjači so prinesli kralju „gamzovo“ brado kot znak uspešnega lova. Kralj se je z njimi dolgo razgovarjal o razmerah na kmetih in o življenju v planinah. Podaril je vsakemu 200 dinarjev.

Kmalu po obedu se je napotil kralj z vso lovsko družbo proti Kamniku, nekaj časa peš do Stahovice, kjer so sedli v avtomobile. Z gorskih kmetij in z bližnjih vasi so prihiteli ljudje k poti, da vidijo in pozdravijo svojega ljubeznivega kralja. V mestu Kamniku, okrašenem z zastavami, je nebroj občinstva iz mesta in okolice pričakalo kralja. Kralj je na županov nagovor poudarjal, da mu ostanejo lepi dnevi v neizbrisnem spominu.

Nad vse vetičasten je bil brez vsakih predpriprav prirejen doček na glavnem kolodvoru v Ljubljani. Trg pred kolodvorom in kolodvor sam je bil nabito poln občinstva, ki je hotelo pokazati vso svojo ljubezen in udanost svojemu narodnemu kralju. Že ko je bil kralj na vlaku, mu ni skoro dalo občinstvo, da bi se odpeljal. Presenečen nad toliko udanostjo, se je kralj glasno zahvalil občinstvu in stoterim segel za slovo v roko.

ditev preskrbe prebivalstva ter vpostavitve primerne tržnega nadzorstva.

Omenil sem le na kratko najaktuelnejše gospodarske kulturne in socijalne naloge bodočega občinskega sveta ter pripomnim, da čaka razen tega mesto tudi cela vrsta drugih važnih vprašanj, kakor vprašanje mosta čez Dravo, zboljšanje cest, razsvetljava in preskrba mesta z električno silo v svrhu razvoja industrije in obrti ter zlasti preskrba mesta z zdravom vodo; ta vprašanja se bodo morala vzeti istotako v pretres od bodočega mestnega sveta, četudi trenutno povoljno rešitev še zadržujejo sedanje neugodne ekonomske prilike.

Poleg vseh teh nalog pa pripada občinskemu svetu avtonomnega mesta ptujskega še važna naloga, da bo čuvar ne le vseh starih pridobljenih pravic, temveč tudi onih, katere je dosegel naš narod z ujedinenjem, da bo stal zvesto na straži proti vsem, ki nočejo razumeti, zakaj se je prelilo toliko krvi v svetovni vojski, zakaj je zaostalo toliko pomilovanja vrednih invalidov, vdov in sirot. V tem pogledu priporočam zlasti Vam, gospod župan, da zastavite svoje siie v blagor občine, države in naroda tako, da bo upravičeno zaupanje, katero stavlja v Vas Njega Veličanstvo kralj Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki je Vašo izvolitev potrdil.

Govor g. glavarja je našel pri številnem občinstvu živahen odmev.

Prebivalstvo Slovenije.

Po zadnjem ljudskem štetju ima Slovenija 1,056.464 prebivalcev, ki so po posameznik okrajih tako-le razdeljeni:

A. Bivša Kranjska.

Sodni okraj Črnomelj	13.631
„ „ Metlika	10.181
1. Glavarstvo Črnomelj	23.812
Sodni okraj Brdo	15.071
„ „ Kamnik	23.843
2. Glavarstvo Kamnik	38.914
Sodni okraj Kočevje	18.747
„ „ Ribnica	12.579
„ „ Vel. Lašče	9.107
3. Glavarstvo Kočevje	40.433
Sodni okraj Kranj	22.545
„ „ Škofja Loka	20.737
„ „ Trzin	7.320
4. Glavarstvo Kranj	50.602
Sodni okraj Krško	16.684
„ „ Kostanjevica	13.163
„ „ Mokronog	14.128
„ „ Radeče	9.134
5. Glavarstvo Krško	53.082
Sodni okraj Litija	24.102
„ „ Višnja gora	12.110
6. Glavarstvo Litija	36.212
Sodni okraj Ljubljana okolica	51.257
„ „ Vrhnika	15.328
7. Glavarstva Ljubljana okolica	66.585
Sodni okraj Cerknica	7.826
„ „ Logatec	9.441
„ „ Lož	7.945
8. Glavarstvo Logatec	25.212
Sodni okraj Novo mesto	27.147
„ „ Trebnje	9.840
„ „ Žužemberk	8.459
9. Glavarstvo Novo mesto	45.446
Sodni okraj Kranjska gora	11.648
„ „ Radovljica	21.126
10. Glavarstvo Radovljica	32.774
11. Avtonomno mesto Ljubljana	53.306

Bivša Kranjska skupaj . 466.378

B. Bivša Štajerska.

Sodni okraj Brežice	21.540
„ „ Kozje	17.247
„ „ Sevnica	11.458
1. Glavarstvo Brežice	50.245
Sodni okraj Celje okolica	41.775
„ „ Laško	33.107
„ „ Šmarje	16.566
„ „ Vransko	10.859
2. Glavarstvo Celje-okolica	102.307

3. Glavarstvo Konjice	20.766
Sodni okraj Gornja Radgona	17.815
„ „ Ljutomer	14.932
4. Glavarstvo Ljutomer	32.747
Sodni okraj Maribor okolica	60.720
„ „ Slov. Bistrica	18.672
„ „ Sv. Lenart	17.247
5. Glavarstvo Maribor okolica	96.639
6. Glavarstvo Mozirje	14.061
Sodni okraj Ormož	20.298
„ „ Ptuj	49.668
„ „ Rogatec	11.387
7. Glavarstvo Ptuj okolica	81.353
Sodni okraj Marenberg	13.608
„ „ Slovenjgradec	13.155
„ „ Šoštanj	14.850
8. Glavarstvo Slovenjgradec	41.613

Mesta z lastnim statutom:

9. Celje	7.754
10. Maribor	30.641
11. Ptuj	4.449

Bivša Štajerska skupaj . 482.575

C. Prekmurje.

Sodni okraj Dolnja Lendava	38.405
„ „ Murska Sobota	54.011
Skupaj	92.416

D. Bivša Koroška.

Prevalje	15.095
--------------------	--------

* * *

Po državljanstvu je bilo državljanov:

SHS	1,025.947
tujih	14.063
neodločenih	16.454

Po narodnosti je bilo:

Srbo-Hrvatov	10.721
Slovencev	985.155
drugih Slovanov	4.196
Nemcev	39.631
Madžarov	14.897
Italijanov	620
Arnavtov	126
Rumunov	39
drugih	1.019

Po veroizpovedi je bilo:

Rimskih katolikov	1,020.287
Pravoslavni	6.627
Grških katolikov	501
Židov	27.253
Mohamedancev	650
Pripadnikov drugih ver	59
Brezvercev	141

Gospodarstvo.

Iz konference drž. vinarskih strokovnjakov.

Nadaljevanje.

V. točka: Pregled in organizacija vinarskih šol in pouka o vinarstvu.

Rezolucija: a) Ker v Dalmaciji, v Bosni in Hercegovini ne obstoji nobena vinarska šola, se predlaga, da se šola, katera je obstojala v Splitu, takoj obnovi, in sicer v zvezi s tamkajšnjim kemičnim preskuševališčem.

b) Prirejevati je čimveč praktičnih tečajev na šolah, posebno kletarskih ter predvideti za to potrebna sredstva v proračunu.

c) Organizirati je čimbolje potovalni pouk v vinogradništvu in kletarstvu.

d) Skrbeti, da opuščene enološke ščacije čimprej obnove, da morejo vršiti svojo nalogo, a kjer jih ni in so potrebne, osnovati je nove.

e) Državne nasade je razširiti na večje površine, da morejo zadostiti vsem povpraševanjem po vinski lozi. Najmanjša površina matičnjaka naj bo 10 ha. Od tega so izvzeti samoupravni trtni matičnjaki. Kje naj se osnujejo taki nasadi, odreja se po utemeljevanju strokovnega oddelka ministrstva in strokovnjaka one oblasti, kjer se namerava matičnjak osnovati.

f) Na drž. nasadih je uvesti intenzivni